

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง **ความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลต่อการดำเนินงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในจังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยดังนี้คือ**

1. เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลที่มีต่อการดำเนินงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาในการปฏิบัติงานตาม โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรและข้อเสนอแนะของเกษตรกรตำบล

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ คือเกษตรกรตำบลในจังหวัดเชียงใหม่ ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) โดยการสุ่มตัวอย่างใช้การจับสลากแต่ละสาย ๆ ละ 3 อำเภอ มีอำเภอสายกลาง ได้แก่ อำเภอสันกำแพง, ดอยสะเก็ด, สวรรค์, อำเภอสายเหนือ ได้แก่ อำเภอสันทราย, แมริม, แม่แตง, และอำเภอสายใต้ ได้แก่ อำเภอหางดง, สันป่าตอง, ฮอด รวมเป็น 9 อำเภอ ได้เกษตรกรตำบลที่เป็นตัวอย่างจำนวน 70 คน ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ใช้สถิติเชิงพรรณนา ใช้ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

1. ข้อมูลทางด้านลักษณะส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

1.1 เพศ ของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.6 เป็นเพศชายและร้อยละ 31.4 เป็นเพศหญิง

1.2 อายุ ของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.4 มีอายุระหว่าง 36-40 ปี รองลงมาร้อยละ 28.6 มีอายุระหว่าง 46-50 ปีและร้อยละ 15.7 มีอายุระหว่าง 41-45 ปี อายุต่ำสุด 31 ปี อายุสูงสุด 53 ปี และอายุเฉลี่ย 41.13 ปี

1.3 สถานภาพ ของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.7 สมรสแล้ว รองลงมาร้อยละ 2.9 เป็นโสด และร้อยละ 1.4 หย่าร้าง

1.4 ระดับการศึกษา ของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 57.1 จบการศึกษาระดับ ปวส. รองลงมาร้อยละ 38.6 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี และร้อยละ 4.3 จบการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี

1.5 อายุการรับราชการ ของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 52.8 มีอายุราชการอยู่ระหว่าง 16-17 ปี รองลงมาร้อยละ 22.9 มีอายุราชการอยู่ระหว่าง 18-19 ปี และร้อยละ 8.6 มีอายุราชการอยู่ระหว่าง 20-21 ปี , มากกว่า 21 ปี อายุราชการต่ำสุด 12 ปี อายุราชการสูงสุด 32 ปี และอายุราชการเฉลี่ย 17.1 ปี

1.6 รายได้ต่อเดือน ของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 68.6 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 12,581-14,032 บาท รองลงมาร้อยละ 11.4 มีรายได้ต่อเดือนอยู่ระหว่าง 14,033-15,483 บาทและร้อยละ 10.0 มีรายได้ต่อเดือนน้อยกว่า 12,580 บาท , มากกว่า 15,483 บาท เงินเดือนต่ำสุด 10,600 บาท เงินเดือนสูงสุด 18,290 บาท และเงินเดือนเฉลี่ย 13,666.29 บาท

1.7 การฝึกอบรม ของเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 100.0 เคยได้รับการฝึกอบรมโครงการโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรโดยฝึกอบรมจาก กรมส่งเสริมการเกษตรคิดเป็นร้อยละ 68.6 และฝึกอบรมจากสำนักงานเกษตรจังหวัด ร้อยละ 31.4 พบเพียง ร้อยละ 0.0 ไม่เคยฝึกอบรม

1.8 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการในแต่ละตำบล ร้อยละ 32.9 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการอยู่ระหว่าง 11-20 ราย รองลงมาร้อยละ 25.6 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการอยู่ระหว่าง 6-10 ราย และร้อยละ 18.6 เกษตรกรเข้าร่วมโครงการมากกว่า 20 ราย เกษตรกรเข้าร่วมโครงการต่ำสุด 1 ราย เกษตรกรเข้าร่วมโครงการสูงสุด 402 รายและ เกษตรกรเข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 17.89 ราย

1.9 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้องการปัจจัยการผลิตอย่างเดียว ร้อยละ 47.1 อยู่ระหว่าง 6-10 ราย รองลงมาร้อยละ 25.7 อยู่ระหว่าง 1-5 ราย เกษตรกรต้องการปัจจัยการผลิตอย่างเดียวต่ำสุด 2 ราย เกษตรกรต้องการปัจจัยการผลิตอย่างเดียวสูงสุด 18 ราย และ เกษตรกรต้องการปัจจัยการผลิตอย่างเดียวเฉลี่ย 10.60 ราย

1.10 เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการต้องการปัจจัยการผลิตและสินเชื่อ ร้อยละ 22.9 มากกว่า 15 ราย รองลงมาร้อยละ 22.9 อยู่ระหว่าง 1-5 ราย และร้อยละ 17.0 คือ 6-10 ราย เกษตรกรต้องการปัจจัยการผลิตและสินเชื่อต่ำสุด 1 ราย เกษตรกรต้องการปัจจัยการผลิตและสินเชื่อสูงสุด 22 ราย และเกษตรกรต้องการปัจจัยการผลิตและสินเชื่อเฉลี่ย 6.90 ราย

1.11 เกษตรกรเปลี่ยนจากการทำการเกษตรจากกิจกรรมเดิมเป็นกิจกรรมใหม่ ร้อยละ 60.0 จากการปลูกข้าวไปเป็นไม้ผล รองลงมาร้อยละ 42.9 จากการปลูกข้าวไปเป็นไร่นาสวนผสม และร้อยละ 4.3 จากการปลูกข้าวไปเป็นไม้ดอก

1.12 ปี พ.ศ. ที่เกษตรกรเปลี่ยนจากกิจกรรมเดิมเป็นกิจกรรมใหม่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 100.0 เริ่มทำเมื่อปี พ.ศ.2539 รองลงมาร้อยละ 4.3 เริ่มทำเมื่อปี พ.ศ. 2538 และร้อยละ 2.9 เริ่มทำเมื่อปี พ.ศ.2537

1.13 ผลตอบแทนใหม่หลังจากที่เกษตรกรไปทำกิจกรรมใหม่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.6 ยังไม่ได้รับผลตอบแทนเลย และร้อยละ 48.6 มีรายได้เพิ่มขึ้น

1.14 จำนวนหมู่บ้านในความรับผิดชอบของเกษตรตำบล ส่วนใหญ่ร้อยละ 78.6 มีจำนวน 5-8 หมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 11.4 มีจำนวน 8-10 หมู่บ้าน และร้อยละ 7.1 มีจำนวนมากกว่า 10 หมู่บ้าน หมู่บ้านต่ำสุด 1 หมู่บ้าน หมู่บ้านสูงสุด 11 หมู่บ้าน และ หมู่บ้านเฉลี่ย 6.60 หมู่บ้าน

1.15 หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ร้อยละ 50.0 มี 1-4 หมู่บ้าน รองลงมาร้อยละ 22.9 มีมากกว่า 10 หมู่บ้าน และร้อยละ 21.4 มี 5-8 หมู่บ้าน หมู่บ้านเข้าร่วมโครงการต่ำสุด 1 หมู่บ้าน สูงสุด 11 หมู่บ้าน หมู่บ้านเข้าร่วมโครงการเฉลี่ย 3.07 หมู่บ้าน

2. ความคิดเห็นของเกษตรตำบลที่มีต่อการดำเนินงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

1) ความคิดเห็นของเกษตรตำบลด้านการดำเนินงานมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.24 โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

1.1 วัตถุประสงค์ของโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.47

1.2 โครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรจะเป็นประโยชน์กับเกษตรกรในระยะยาว มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.54

1.3 หลักการดำเนินงานตามโครงการที่ให้เกษตรกรมีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมของตนเอง มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.50

1.4 การกำหนดเป้าหมายพื้นที่และระยะเวลาดำเนินการ มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.41

1.5 การจัดทำทางเลือกการผลิตทางการเกษตร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.56

1.6 การนำแนวทางการพัฒนาการเกษตร (คปพ.) มาวิเคราะห์ก่อนการเสนอทางเลือกให้กับเกษตรกร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.18

1.7 การนำข้อมูลโครงการสนับสนุนแผนการผลิตของเกษตรกร (ผกก), มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อ 1.6 มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.01

1.8 การนำข้อมูลความเป็นไปได้ด้านตลาดและราคามาวิเคราะห์ร่วมก่อนเสนอทางเลือกแก่เกษตรกร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 3.99

1.9 การนำข้อมูลจากหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมปศุสัตว์ กรมประมง กรมป่าไม้ มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทั้งหมด มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.00

1.10 การทำโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตรในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 3.77

สรุปภาพรวมความคิดเห็นด้านการดำเนินงาน มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.24

2) ความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 4.21 โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

2.1 การสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.07

2.2 จำนวนสินเชื่อที่เกษตรกรได้รับ มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.11

2.3 ดอกเบี้ยต่ำเงื่อนไขผ่อนปรน มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.30

2.4 การสนับสนุนความรู้ด้านการเกษตรและการตลาดแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งมีค่าเฉลี่ย 4.37

2.5 การให้เกษตรกรจัดหาปัจจัยการผลิตเอง มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.23

สรุปภาพรวมความคิดเห็นด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อ มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.21

3) ความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลด้านแผนการผลิตของเกษตรกรมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.99 โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

3.1 การที่ให้เจ้าหน้าที่มีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการผลิตกับเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.03

3.2 การที่หลายๆหน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทหน้าที่กับโครงการนี้ มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.07

3.3 เกษตรกรทำตามแผนการผลิตจะทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 3.80

3.4 การที่มีแผนการผลิตที่ชัดเจนจะทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพสูงขึ้น มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.03

3.5 แผนการผลิตจำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของเกษตรกร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 4.04

สรุปภาพรวมความคิดเห็นด้านแผนการผลิตของเกษตรกร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 3.99

4) ความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลด้านผลตอบแทนมีระดับความคิดเห็นเฉลี่ย 3.71 โดยแยกเป็นประเด็น ดังนี้

4.1 ในอนาคตโครงการนี้จะทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 3.92

4.2 ในด้านเศรษฐกิจมีส่วนร่วมโครงการปรับโครงสร้างนี้จะช่วยเพิ่มการส่งออกและลดการนำเข้าของสินค้าเกษตร มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 3.70

4.3 โครงการนี้จะช่วยแก้ไขพื้นที่ที่มีการปลูกพืชที่มีปัญหาด้านการผลิตและราคาแก่เกษตรกรได้มีระดับความคิดเห็น ไม่น่าใจมีค่าเฉลี่ย 3.39

4.4 โครงการนี้ถ้าเกษตรกรทำตามขั้นตอนของโครงการแล้วจะบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการ มีระดับความคิดเห็น ไม่น่าใจมีค่าเฉลี่ย 3.41

4.5 โครงการนี้ควรจะมีต่อไปอีก มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 3.81

สรุปภาพรวมความคิดเห็นด้านผลตอบแทน มีระดับความคิดเห็น เห็นด้วยมีค่าเฉลี่ย 3.71

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาพบว่า

1. ปัญหาในด้านการดำเนินงานคือ การปฏิบัติของหน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สอดคล้องกับแผนการผลิตการเกษตร ชำกว่าแผนการผลิตของเกษตรกร, ขั้นตอนการดำเนินงานมาก, ไม่ต่อเนื่องกับแผนการผลิต, ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิที่ดิน ข้อเสนอแนะคือ ให้มีการ

ประสานงานของหน่วยงานและเร่งให้สอดคล้องกับแผนการผลิต, เร่งให้จัดทำแผน, ปฏิบัติงานตามแผน, ให้ลดขั้นตอนการดำเนินงาน

2. ปัญหาด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อ คือ ปัจจัยสินเชื่อมีความล่าช้า, ปัจจัยไม่มีคุณภาพและมาตรฐาน, เกษตรกรไม่ยอมรับปัจจัยจากทางราชการ ข้อเสนอแนะ คือ เร่งให้สนับสนุนเร็วมากขึ้น, ควรมีการตรวจสอบก่อนรับปัจจัย, ลดดอกเบี้ยเพื่อเกษตรกร
3. ปัญหาด้านแผนการผลิตของเกษตรกร คือ ไม่สอดคล้องกับตลาด ข้อเสนอแนะ คือ ให้เอาตลาดเป็นตัวชี้นำ
4. ปัญหาด้านผลตอบแทน คือ ไม่มีความแน่นอน, ยังไม่คุ้มทุน ข้อเสนอแนะ คือ ให้ผลิตแบบครบวงจร, ให้พิจารณาตลาด

การอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการดำเนินงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร ได้พบประเด็นที่น่าสนใจจะขอนำมาอภิปรายในที่นี้ คือ

1. ด้านการดำเนินงานปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

จากการพิจารณาค่าเฉลี่ย 4.24 เกษตรตำบลมีความคิดเห็น เห็นด้วยอย่างยิ่งกับโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร เพราะจะเป็นประโยชน์กับเกษตรกรในระยะยาว ทำให้เกษตรกรมีส่วนร่วมตัดสินใจในกิจกรรมของตนเอง เพื่อบรรลุเป้าหมายตามโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร โดยมีการกำหนดเป้าหมายพื้นที่และระยะเวลาดำเนินการ การนำแนวทางการพัฒนาการเกษตร (คปท.) มาวิเคราะห์ก่อนการเสนอทางเลือกให้กับเกษตรกรโดยการนำแผนการผลิตของเกษตรกรมาวิเคราะห์ร่วม การนำข้อมูลความเป็นไปได้ด้านตลาดและราคามาวิเคราะห์ก่อนเสนอกิจกรรมทางเลือกแก่เกษตรกร การทำโครงการในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมให้มีศักยภาพมากยิ่งขึ้น

2. ด้านการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อ

จากการพิจารณาค่าเฉลี่ย 4.21 นั้น เกษตรตำบลมีความคิดเห็น เห็นด้วยในการสนับสนุนปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกร อีกทั้งสนับสนุนความรู้ด้านการเกษตรและการตลาดแก่เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ มีสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ เงื่อนไขผ่อนปรน และให้เกษตรกรจัดหาปัจจัยการผลิตเอง

3. ด้านแผนการผลิตของเกษตรกร

จากการพิจารณาค่าเฉลี่ย 3.99 เกษตรตำบลมีความคิดเห็น เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการผลิตกับเกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ การที่หลาย ๆ หน่วยงานของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องและมีบทบาทหน้าที่กับโครงการ ถ้าเกษตรกรทำตามแผนการผลิตแล้วจะทำให้โครงการนี้ประสบความสำเร็จ การที่มีแผนการผลิตที่ชัดเจนจะทำให้การผลิตมีประสิทธิภาพสูงขึ้น แผนการผลิตจำเป็นต้องสอดคล้องกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของเกษตรกร

4. ด้านผลตอบแทน

จากการพิจารณาค่าเฉลี่ย 3.71 นั้น เกษตรตำบลมีความคิดเห็น เห็นด้วยว่า ในอนาคตโครงการนี้จะทำให้เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น จะช่วยเพิ่มการส่งออกและลดการนำเข้าของสินค้าเกษตร จะช่วยแก้ไขพื้นที่ที่มีการปลูกพืชที่มีปัญหาด้านการผลิตและราคาแก่เกษตรกรได้ ถ้าเกษตรกรทำตามขั้นตอนของโครงการแล้วจะบรรลุเป้าหมายตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการดำเนินงานโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ ร้อยละ 28.6 มีข้อเสนอแนะให้มีการประสานของหน่วยงานและเร่งให้สอดคล้องกับแผนการผลิต ร้อยละ 7.1 เสนอแนะเร่งให้ปฏิบัติตามแผนการผลิต ร้อยละ 22.9 เสนอแนะให้ลดขั้นตอนการผลิตลง ร้อยละ 7.1 เสนอแนะให้เน้นการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการปฏิบัติ

2. ข้อเสนอแนะในการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อ

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรตำบลส่วนใหญ่ร้อยละ 80.0 มีข้อเสนอแนะในเรื่องการสนับสนุนปัจจัยการผลิตและสินเชื่อ คือเร่งให้การสนับสนุนเร็วมากขึ้น ร้อยละ 28.6 เสนอแนะให้มีการ

ตรวจสอบก่อนรับปัจจัย ร้อยละ 7.1 เสนอแนะให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานกับเกษตรกร
อย่างแท้จริง ร้อยละ 4.3 เสนอแนะให้เกษตรกรจัดหาปัจจัยเอง

3. ข้อเสนอแนะในด้านการผลิตของเกษตรกร

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรตำบลร้อยละ 35.7 มีข้อเสนอแนะในด้านการแผนการผลิต
คือให้เอาตลาดเป็นตัวนำโดยการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด

4. ข้อเสนอแนะในด้านผลตอบแทน

จากการศึกษา พบว่าเกษตรกรตำบลร้อยละ 11.4 มีข้อเสนอแนะให้ผลิตแบบครบวงจร
ผลิตโดยพิจารณาตลาด

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยายขอบเขตพื้นที่ในการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นในหลายๆจังหวัดหรืออาจ
จะกำหนดขอบเขตในการวิจัยเป็นระดับภาคตามการแบ่งเขตการส่งเสริมของกรมส่งเสริมการเกษตร ที่
มีหน้าที่ในการกำหนดกรอบวางแผนพัฒนาโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิตการเกษตร
2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของเกษตรกรตำบลที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อนำผล
การศึกษามาปรับปรุงโครงสร้างให้เหมาะสมต่อไป เพราะแต่ละสภาพพื้นที่ในการทำเกษตรไม่
เหมือนกัน
3. ควรมีการศึกษารูปแบบการดำเนินกิจกรรมโครงการปรับโครงสร้างและระบบการผลิต
การเกษตรที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงไป
4. ควรมีการสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรที่มีต่อโครงการปรับโครงสร้างและระบบ
การผลิตการเกษตรร่วมด้วย